

A SORSTALANSÁG SORSA: NOBEL-DÍJ

„Hiába fürösztöd önmagadban, / csak másban moshatod meg arcodat” – írta volt József Attila, az egyik legnagyobb magyar szellemi teljesítménye, öröksége okán. A verséből idézett sorok igazságát az olyan kiélezett, el-lentmondásos szituációkban érzékelni teljes vértetében, mint amilyent Kertész Imre Nobel-díja Magyarországon kiváltott. Egy-egy ilyen katartikus élmény – merthogy a Svéd Királyi Akadémia 2002. október 10-i döntése kétségkívül annak számít, nemcsak az érintett személy, hanem az egész ország, valamennyi magyar számára – ugyanis rádöbbeníti az embert, hogy identitástudatához nemcsak saját autonóm, szuverén gondolkodásmódja, világszemlélete tartozik, hanem az a kapcsolatrendszer, minősítés is, ahogyan hozzá mások viszonyulnak, ahogyan felőle, róla, művéről ítélik. Persze ez oda-vissza érvényes a társadalom és az egyén relációjában is.

De miért, hogy a fentiekből egyfajta kétség, amolyan keserédes érzelem olvasható ki, amikor inkább kalapemelve kellene hurrázni, vivátozni, de legalább csendben ünnepelni, hisz eleddig egyetlen tollforgató honfitársunknak sem adatott meg – noha érdemes kandidáltakban soha nem volt és jelenleg sincs hiány –, hogy a legmagasabb nemzetközi kitüntetésben részesüljön? Vajon miért lenne azonban a Kertész-ügyben konszenzus, amikor éppen azokban a kérdésekben hiányzik az egyetértés, de még a közelítő álláspont is, amelyekre Ő építette a *Sorstalanság* című regényét s szinte az egész életművét? „Nyugat-Európa tudatában jelen van a holokauszt, Magyarország még nem nézett szembe a népirtás e tényével, azzal a töréssel, amit kétezer év erkölcsi kultúrájában Auschwitz okozott” – vallja és mondta el a díjöröme berlini ösztöndíjasként hazaérkezett 73 éves Kertész Imre. – Hazaérkezett? Hol van otthon? – kérdezik, akik „gyökértelenként” emlegetik, világpolgárnak nevezik. Annyiban talán igazuk is van, amennyiben Kertész Imre vállalja, elfogadja az európai zsidóság „gyökértelenségét”, amennyiben elismeri, hogy akár csak Ady Párizshoz, Márai Rómához kötődött, úgy Ő a német fővárosban talál kapcsolatot a világ művészetével, ott nyer újabb és újabb energiákat, impulzusokat az alkotómunkához. De elég ok lehet-e ez arra, hogy abban az országban, amelynek nyelvén ír – noha kitűnően tud németül, Freudot, Nietzsche-t fordított –, amelyik nyelvet oly

---

szépnek és „titkos”-nak tart, csak kevesen ismerjék s a Nobel-díja hallatán egyszeriben megpezdült kíváncsiság – vele együtt, de félő, hogy inkább helyette – Kertész Ákos köteteit is célba vette. (Nem hiába mondta hát Kertész [az] Imre, hogy elismerése fellendíti majd a magyar irodalom iránti érdeklődést, mégha e reményét a külföldi visszhangokra értette is.)

Most mindenesetre rá figyel a fél világ. Rá, aki Amerikába készül, majd fogalmazni kezdi beszédét a decemberi stockholmi díjátadásra. Rá, akit egy hírhedt ideológia nevében 14–15 évesen hurcoltak haláltáborba, s aki egy évre rá valami csoda folytán – talán mert küldetése volt az ott gyermekfejjel átéltek, megtapasztaltak megörökítésére – kiszabadult Buchenwaldból, rá, aki az ötvenes években eltanácsolt újságíróként presszóknál éjszakázott, aki zenés vígjátékok librettóiból tengette életét, aki 1956 sodrásában is itthon maradt Budapesten, rá aki megírta nemcsak a *Sorstalanság*ot, hanem *A kudarc* és a *Kaddis a meg nem született gyermekért* című regényeket, *Az angol lobogó* című elbeszéléskötetet, meg a *Gályanaplót* is, rá, aki az alapművében kijelentette: „Nem az a fontos, megértenek-e, hanem hogy hajlandók-e vállalkozni rá, hogy megértsenek...”

Kulcsmondat ez mindazok számára, akik bármiként is devalválni kívánják egy magyar ember, az első nemzetünkbeli író Nobel-díját. Akár úgy, hogy elhallgatják, alig szólnak róla, akár úgy, hogy hűvösen, kelletlenül, tesék-lássék alapon gratulálnak, akár úgy, hogy azt keresik, kitől, kiktől származik a javaslat és mi van a háttérben.

Miután a díj dicsfényében mégiscsak – boldogan és joggal – sütkérező Kertész Imre többször is kijelentette, hogy a jövőben is dolgozni, írni akar, s ha a film is elkészül a túlélő fiú pokoljárásáról, elidegenült lágerélményeiről, tulajdonképpen már majdnem mindegy, hogy kötelező olvasmány lesz-e a *Sorstalanság* a honi középiskolákban. Szerzőjét ugyanis aligha fogják még egyszer mással összetéveszteni.